

Asia: VN/27266/2024

Lausuntopyyntö pankkipalvelulainsäädännön arviointia koskevasta työryhmämietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Huomionne yrityksen ja yhteisön perusmaksutiliä koskevista ehdotuksista

Ks. jäljempänä.

2. Huomionne asiakaspalvelua koskevista ehdotuksista

Ks. jäljempänä.

3. Huomionne muista esityksen yhteydessä arvioiduista aiheista (esim. yhdenvertaisuus, raportointi, jatkoselvitettävät aihekokonaisuudet)

Ks. jäljempänä.

4. Halutessanne voitte jättää tähän muita huomioita

EK pitää tärkeänä, että pankkipalveluiden saatavuus yrityksille ja muille yhteisöille on turvattu Suomessa tarkoituksenmukaisella, kustannustehokkaalla ja tasapainoisella tavalla. Tämä tulee kuitenkin tapahtua ottaen huomioon myös pankkeja vahvasti velvoittavat rahanpesun ja terrorismin torjumiseen, pakotteisiin ja harmaaseen talouteen liittyvät seikat ja riskit. Kokonaisuudessa on myös huomioitava suomalaisen rahoitusjärjestelmän kilpailukyky. EK kannattaa toimivaa peruspankkipalvelujärjestelmää, joka huomioi pankkien erilaiset liiketaloudelliset strategiset valinnat ja varmistaa maksujärjestelmän luotettavuuden.

Mietinnössä ehdotetaan uusia säännöksiä yrityksen ja yhteisön perusmaksutilistä. Säännöksillä laajennettaisiin oikeus peruspankkipalveluihin koskemaan mikro- ja pienyrityksiä, elinkeinonharjoittajia, yhdistyksiä, säätiöitä ja yhteisetuukia. Lisäksi mietinnössä ehdotetaan säännöstä asiakaspalvelun tavoitettavuudesta. Peruspankkipalveluita koskeviin asiakasyhteydenottoihin tulisi vastata ilman aiheetonta viivytystä, mutta kuitenkin viimeistään viiden

pankkipäivän kuluessa. Näiden ohella mietinnössä ehdotetaan muutoksia, jotka pyrkivät turvaamaan pankkipalvelujen yhdenvertaista saatavuutta myös erityisryhmille, kuten vammaisille ihmisille.

VM:n mietinnön ehdotusten hyvänä ja kannatettavana tavoitteena on varmistaa mikro- ja pienyritysten, yhdistysten ja muiden samankaltaisten oikeushenkilöiden peruspankkipalvelut ja niiden kohtuullinen hinnoittelu. Näin yritetään vahvistaa edellytyksiä perustaa yritys ja harjoittaa yritystoimintaa.

Toinen hyvä tavoite on varmistaa peruspankkipalveluiden tarjonnan riittävä laatutaso: vahvistaa peruspankkipalveluiden yhdenvertainen saatavuus kaikille ihmisryhmille ja edistää asiakaspalvelun tavoitettavuutta, jotta asiakkaat saisivat vastaukset peruspankkipalveluita koskeviin kysymyksiinsä kohtuullisessa ajassa. Kolmas keskeinen tavoite mietinnössä on ehkäistä de-risking-ilmiötä eli ettei taloudellinen tai yhteiskunnallinen toiminta kohtuuttomasti esty pankkien riskienhallintakäytäntöjen takia. EK huomauttaa, että de-risking on pankkien normaalia riskienhallintaa ja välttämätön osa pankin toimintaa pankkeihin sovellettavan yksityiskohtaisen sääntelyn noudattamiseksi. Perustelematon de-risking puolestaan tarkoittaa sellaisia yksittäisiä käytäntöjä, joilla riskeistä saatetaan pyrkiä kokonaan eroon kieltäytymällä tarjoamasta palveluja tai lopettamalla asiakassuhde kokonaisilta asiakasryhmiltä ilman asianmukaista yksilöllistä riskiarviota.

EK pitää mietinnön mainittuja tavoitteita tärkeinä ja kannatettavina. Valitettavasti mietinnön ehdotukset menevät kuitenkin eräiltä osin liiallisuuksiin. Esim. liiallisen yksityiskohtainen sääntely johtaa tutkitusti tehokkuustappioihin, joista johtuvat lisäkustannukset päätyvät viime kädessä pankkien asiakkaiden kannettavaksi. Mietinnön ehdotukset ovat lisäksi kokonaisuudessaan kansallista lisäsääntelyä, johon tulee lähtökohtaisesti suhtautua pidättyväisesti. Näin ollen esitetylle sääntelylle tulisi kyetä osoittamaan aivan erityisen painavat ja seikkaperäiset perustelut. Tässä VM:n mietintö ei valitettavasti kaikilta osin onnistu. Pahimmillaan mietinnön eräät ehdotukset jopa vaikeuttaisivat harmaan talouden vastaista taistelua tai esim. talouspakoteriskien hallintaa. Näin ollen EK yhtyy Finanssiala ry:n asiassa jättämään eriävään mielipiteeseen. Mietinnön mukaisia esityksiä tulee ehdottomasti vielä valmistella lisää – tällaisenaan niitä ei tule viedä eteenpäin.

Peruspankkipalvelujen saatavuus on modernissa yhteiskunnassa ensiarvoisen tärkeä asia. Sääntelyllä ei voida kuitenkaan asettaa pankkeja mahdottomaan tilanteeseen, jossa niitä toisaalta uhataan huomattavilla, alati kiristyvillä rahanpesulainsäädännön mukaisilla sanktioilla ja toisaalta pakotetaan pankkipalvelujen yleisen saatavuuden kautta rikkomaan pakotesääntelyä tai rahanpesunvastaista sääntelyä. Lainsäätäjän ja viranomaisten on keskenään päätettävä, mitä dokumentaatiota pankit voivat käyttää arvioidessaan asiakkaisiin liittyviä riskejä ja toisaalta millä edellytyksillä niiden on myönnettävä tietyt peruspankkipalvelut. Nämä päätökset on kyettävä myös kommunikoimaan ja implementoimaan niin, että pankit voivat ylipäänsä noudattaa niihin kohdistuvaa sääntelyä kokonaisuudessaan. Toisin sanoen pankkeihin kohdistuva sääntely ja viranomaisvalvonta eivät saa sisältää ristiriitaisia velvoitteita. Sääntelyvelvoitteita tulee kyetä käytännössä noudattamaan kohtuullisin ehdoin – muutoin sääntely uhkaa jäädä kuolleeksi kirjaimeksi tai pankkitoiminnan harjoittamisesta Suomessa tulee käytännössä mahdotonta. Lainsäätäjä ei voi velvoittaa pankkia hallinnoimaan esim. rahanpesuriskejä ja sitten sanktioida pankkia, joka harjoittaa tätä vaadittua

riskihallinnointia. Pankkeja ei voida asettaa vastuuseen sellaisista seikoista, jotka eivät ole niiden tosiasiallisten kontrollimahdollisuuksien piirissä.

EK katsoo, että eräillä muutoksilla esitettyyn sääntelyyn voitaisiin tästä uudesta sääntelystä koituvia haitallisia riskejä ja liiallisia kustannuksia vähentää huomattavasti vaarantamatta peruspankkisääntelyn hyvää tarkoitusta. Nämä muutokset ovat pitkälti niitä, joihin on viitattu edellä mainitussa Finanssiala ry:n eriävässä mielipiteessä VM:n työryhmämuistioon hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Nämä muutostarpeet liittyvät pankkitilien määrän rajaamiseen, kieltäytymisperusteisiin, palvelun tarjoamisvelvollisuuden laajuuteen ja erinäisiin muihin seikkoihin. Valitettavasti myös puutteet mietinnön nykytilan kuvauksessa, välttämättömyyspalvelun käsitteessä, esitetyn sääntelyn perustuslainmukaisuuden arvioinnissa ja lainsäädännön ennakoitavuudessa ovat seikkoja, jotka ehdottomasti vaativat korjaamista.

EK:n jäsenyritykset rekrytoivat vuosittain merkittäviä määrän kansainvälisiä osaajia Suomeen joko suoraan tai henkilöstöyritysten tuella. Osaavan työvoiman saatavuus on keskeinen talouskasvun ja onnistuneiden investointien edellytys. Kansainvälisten osaajien sujuva asettautuminen Suomeen on yksilöiden ja yritysten lisäksi tietenkin kansantalouden etu. Pankkipalveluiden saatavuus on käytännössä yksi ensimmäisistä ja kriittisimmistä vaiheista Suomeen saapuvan työntekijän arjen käynnistämisessä, sillä (johtuen osin polkuriippuvuudesta) ilman toimivaa maksutiliä ja vahvaa sähköistä tunnistautumista palkka-, asumis-, viranomais- ja sopimusasiat saattavat herkästi viivästyä pahasti. Tämä ei ole kenenkään etujen mukaista.

EK korostaa, että lainsäätäjän ja toimivaltaisten viranomaisten on koherentilla tavalla varmistettava, että Suomen lainsäädäntö kokonaisuudessaan mahdollistaa optimaalisella tavalla työn perässä muuttavan tai uutta yritystoimintaa aloittavien tahojen tehokkaan etabloitumisen Suomeen. Tämä tarkoittaa käytännössä esim. sitä, että tarvittavan viranomaisasioinnin olisi mahdollista alkaa jo ennen kuin työ perässä Suomeen tuleva on saapunut fyysisesti Suomeen.

Työvoiman saatavuus ja Suomen houkuttelevuus ovat keskeisiä talouskasvun tekijöitä. Yksin pankit eivät voi olla tästä vastuussa, vaan lainsäätäjän ja viranomaisten on luotava pankeille, kuten muillekin relevanteille toimijoille, olivatpa ne yksityisiä tai julkisia, käytännön järkevät mahdollisuudet vastata näihin haasteisiin mahdollisimman jouhevalla tavalla. Pankit eivät voi onnistua tässä tehtävässä, jos esim. niitä koskeva rahanpesusääntely ei ole riittävän selkeää pankkeja koskevina asiakkaantuntemis- ynnä muine velvoitteineen. Lainsäätäjän tehtävä on luoda selkänöja, joka mahdollistaa esim. Suomeen tulevan uuden työntekijän mahdollisimman jouhevan sähköisen asioinnin. Vastuu tästä tärkeästä asiasta ei voi olla yksin pankin, vaan muidenkin yhteiskunnan osien, julkisten ja yksityisten, on edesautettava osaltaan tavoitteen saavuttamisessa ja mahdollistettava jouheva ja ripeä asiointi, jossa ei ole tarpeettomia, vältettävissä olevia pullonkauloja, esteitä tai viiveitä.

EK painottaa, että asiaan liittyvän kokonaisuuden jatkovalmistelussa olisi tärkeää selvittää, miten esim. pankki- ja muihin kriittisiin palveluihin pääsyä voitaisiin edelleen sujuvoittaa heidän kohdallaan, joilla ei vielä ole vahvaa sähköistä tunnistautumisinvälinettä esim. saapuessaan Suomeen.

Eräitä kokoavia näkökohtia

Ehdotettu sääntely on kokonaisuudessaan kansallista lisäsääntelyä, joka tulee EU-sääntelyn päälle. Pankeille Suomessa asetettavat lisävelvoitteet ja niistä aiheutuvat kustannukset asettaisivat pahimmillaan suomalaiset pankit eriarvoiseen kilpailuasemaan EU:n sisämarkkinoilla. Lisävaatimukset voivat johtaa myös siihen, että osa pankeista vetäytyy Suomen markkinoilta ja keskittää toimintaansa sellaisiin maihin, joissa tällaisia vaatimuksia ei ole. Toisaalta ne voivat tehdä Suomen markkinoille tulosta vähemmän houkuttelevaa ulkomaisille pankeille. Lisävelvoitteet, jotka kiristävät suomalaisten pankkien toimintaedellytyksiä ja rajoittavat niiden elinkeinovapautta, voivat myös pahimmillaan vähentää sekä kilpailua että tarjontaa kotimaisessa pankkisektorissa.

EK kannattaa toimivaa peruspankkipalvelujärjestelmää, joka huomioi pankkien erilaiset liiketaloudelliset strategiset valinnat ja varmistaa maksujärjestelmän luotettavuuden. Suomen pankkimarkkina on erittäin kilpailu markkina ja kuluttajahinnat siellä ovat kansainvälisessä vertailussa varsin matalalla tasolla.

EK ei pidä hyväksyttävänä, että mietinnössä on vain tyydytty toteamaan mm., että kansainvälisiin pakotteisiin liittyvä sääntely ja kysymykset ovat monitahoisia ja ne liittyvät useiden eri viranomaisten toimivaltuuksiin. Peruspankkipalvelut ovat pankkien liiketoiminnan ydinalueella olevaa toimintaa ja esim. pakotesääntelyn vastaisella menettelyllä voisi olla vakavia seurauksia koko rahoitusmarkkinaan Suomessa.

EK painottaa, että eri viranomaistahojen ja lainsäätäjän ja julkisen vallan on yksiselitteisesti koherentilla tavalla määriteltävä ne lailliset velvoitteet ja normit, joiden puitteissa pankit voivat harjoittaa liiketoimintaansa. Vain siten voidaan kestäväällä tavalla ja aidosti nopeuttaa peruspankkipalvelujen avaamista esim. uusien yrittäjien tai maahanmuuttajien tapauksissa. Sääntelyn tulee kokonaisuudessaan huomioida mm. rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunta, pakoteriskit, harmaan talouden estäminen sekä suomalaisen rahoitusjärjestelmän kilpailukyky ja houkuttelevuus. Pankkien elinkeinovapautteen tulee puuttua vain siinä laajuudessa kuin se on sääntelyn tavoitteiden saavuttamiseksi välttämätöntä.

EK katsoo, että mietintöä olisi vielä jatkovalmisteltava edellä sanotun mukaisesti.

Suominen Santeri
Elinkeinoelämän keskusliitto EK - Yrityslainsäädäntö